

**Ministerstvo školstva Slovenskej republiky  
Štátny pedagogický ústav**

Rámcový obsah vzdelávania predmetu

**INDIVIDUÁLNA LOGOPEDICKÁ INTERVENCIA (ILI)**

pre prípravný až 9. ročník základnej školy  
pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou  
a pre žiakov s vývinovými poruchami učenia

Vzdelávací program ako súčasť štátneho vzdelávacieho programu  
schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky  
pod číslom CD-2008-18550/39582-1:914 dňa 26. mája 2009.

## Charakteristika predmetu

Vyučovací predmet individuálna logopedická intervencia (ďalej len ILI) je určený pre žiakov, ktorí majú narušenú komunikačnú schopnosť (NKS), alebo v rámci NKS aj špecifické vývinové poruchy učenia.

Počet vyučovacích hodín v týždni je daný rámcovým učebným plánom (ďalej len UP) v príslušnom vzdelávacom programe pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením schválenom Ministerstvom školstva SR.

### **Narušená komunikačná schopnosť**

Ak chceme definovať NKS, treba najskôr vymedziť samu komunikačnú schopnosť: ide o schopnosť človeka vedome a podľa patričných noriem používať jazyk ako systém znakov a symbolov v celej jeho komplexnosti a vo všetkých jeho formách a to za účelom realizovania určitého komunikačného zámeru.

Komplexnosť znamená, že, táto schopnosť zahŕňa všetky jazykové roviny (foneticko-fonologickú, lexikálno-sémantickú, morfológicko-syntaktickú, pragmatickú...); pokiaľ ide o formy, komunikačná schopnosť zahŕňa všetky spôsoby komunikovania (napríklad hovorený, grafický, neverbálny spôsob komunikácie).

**O NKS hovoríme vtedy, ak niektorá rovina jazykových prejavov (alebo niekoľko rovín súčasne) človeka interferuje s jeho komunikačným zámerom.**

Jednotlivé druhy NKS možno analyzovať v rozličných koncepciách, v rámci rozličných teórií a v rozličných kontextoch. Pre naše potreby bude najjednoduchšie uplatniť nozologické hľadisko. Z tohto aspektu rozlišujeme viacero základných druhov NKS, ktoré sa potom v rámci Medzinárodnej klasifikácie chorôb členia na konkrétne diagnózy:

- vývinová bezrečnosť – narušený vývin reči;
- získaná orgánová bezrečnosť – afázia;
- získaná psychogénna bezrečnosť- mutizmus, elektívny mutizmus;
- narušenie zvuku reči – fufnavosť;
- narušenie plynulosti reči – zajakavosť, brblavosť;
- narušenie článkovania reči – dyslália, dyzartria;
- poruchy hlasu – dysfónia, afónia;
- kombinované chyby a poruchy reči – súčasný výskyt viacerých druhov narušenej komunikačnej schopnosti;
- symptomatické poruchy reči: NKS pri iných, dominujúcich postihnutiach, ochoreniach, narušeníach - napr. pri sluchovom postihnutí, detskej mozgovej obrne;
- narušenie grafickej stránky reči: agrafia, alexia, akalkúlia, dyslexia, dysortografia, dysgrafia, dyskalkúlia.

(Lechta In: Kerekrétiová a kol.,2009)

### **Logopedická intervencia**

Intervencia sa tu poníma v tom najširšom zmysle ako: „činnosť, pôsobenie za účelom zmeny“.

Logopedická intervencia je špecifická aktivita, ktorú uskutočňuje logopéd s cieľmi:

1. identifikovať NKS;
2. eliminovať, zmierniť NKS, resp. v prípade jej pretrvávania prekonať komunikačnú bariéru;
3. predísť tomuto narušeniu (zlepšiť komunikačnú schopnosť človeka).

Logopedickú intervenciu chápeme ako zložitý multifaktoriálny proces, ktorý sa realizuje v záujme dosiahnutia svojich troch základných cieľov, na troch, s týmito cieľmi analogických, vzájomne sa prelínajúcich úrovniach:

- logopedická diagnostika
- logopedická terapia
- logopedická prevencia.(Lechta In: Kerekretiová a kol., 2009)
- 

Dôležitou súčasťou logopedickej intervencie je spolupráca s rodičom, učiteľmi a ostatnými odborníkmi v celom procese intervencie.

Predkladaný dokument Individuálna logopedická intervencia je návodom na realizovanie postupu v procese intervencie do oblasti komunikačných schopností u žiakov

Výskum i prax v oblasti neurofyziológie, psychológie, špeciálnej pedagogiky, logopédie prinášajú neustále nové poznatky. Logopéd je povinný aktualizovať svoje vedomosti z odbornej literatúry i vzdelávacích podujatí a zavádzať ich podľa vlastného uváženia do svojej práce. Podrobnejšie postupy je možné čerpať z odbornej literatúry a konzultácií s inými odborníkmi.

## Ciele

Cieľom predmetu ILI je v maximálnej miere podporiť rozvoj reči a jazykových schopností ako predpokladu k realizácii určitého komunikačného zámeru a ako prediktora pre úspešné zvládnutie čítania a písania.

Cieľom logopedickej intervencie je odstrániť alebo aspoň zmierniť narušenie komunikačnej schopnosti a eliminovať edukačné nedostatky, ktoré z nej vyplývajú. Sekundárnym cieľom ILI je prevencia vzniku porúch správania ako následku neúspechu v komunikácii a v osvojovaní si gramotnosti. V širšom meradle podporuje ILI sociálnu a edukačnú adaptáciu a integráciu detí a mládeže s NKS do spoločnosti.

Čiastkové ciele a obsah predmetu ILI vychádzajú z logopedickej diagnostiky.

U detí a mládeže s viacnásobným postihnutím a ťažkým stupňom NKS ide o rozvoj komunikačných schopností k najbližšej zóne ich vývinu, tak, aby boli schopní zrealizovať svoj komunikačný zámer podľa svojich potrieb zrozumiteľne pre komunikačného partnera.

## Obsah

Rozvíjanie komunikačnej schopnosti nepochybne úzko súvisí s vývinom vnímania, pamäti, pozornosti, myslenia a sociálnym prostredím dieťaťa. Preto terapeutické postupy a metódy musia mať širší záber a ILI sa má orientovať na celý komplex dorozumievacieho procesu.

**Obsah logopedických cvičení** musí byť v súlade s mentálnymi a komunikačnými schopnosťami dieťaťa, bez ohľadu na fyzický vek. Oblasť stimulácie sú uvedené v nasledujúcej časti aj s cieľmi pre jednotlivé oblasti. V procese terapie vychádza logopéd z dostupných terapeutických materiálov a najmä z pracovných listov, ktoré si aktuálne vytvára. Odporúčame, aby obsah pracovných listov vychádzal z učiva, ktoré deti práve preberajú v škole. Napríklad ak si čítajú príbeh o škaredom káčatku – budú si rozvíjať slovnú zásobu o iné druhy vodných zvierat, budú odvodzovať prídavné mená, prípadne ich stupňovať a to všetko na slovách z textu.

1. krok: Vstupná logopedická a špeciálnopedagogická diagnostika nových žiakov, prípadne rediagnostika na začiatku každého školského roka.

Odporúčané metodiky:

- Skríning čítania, dotazník pre učiteľov

- Heidelbergský test rečového vývinu (HSET) (Grimmová H., Scholer H., Mikulajová M.; Psychodiagnostika, 1997)
- Skúška jazykového citu (SJC) (Žlab)
- Test fonologického rozlišovania (Škodová)
- Vyšetrenie fonemického uvedomovania (Antušeková A.; SPN, 1995)
- Test fonologického uvedomovania (Brežná A.; nepubl.)
- Vyšetrenie artikulácie, fonologických procesov sluchovej analýzy a syntézy (SAS), fonemického sluchu (Wepman – Matejček)
- Skúška sluchovej anlyzy a syntézy (SAS- M)
- Vyšetrenie výslovnosti hlások (Antušeková A; SPN, 1995)
- Diagnostika čítania Ráno a Nakupovací pes (Mikulajová, Váryová)
- Súbor testov na hodnotenie pravopisných schopností pre školu a klinickú prax (Caravolas, Mikulajová, M.; Vencelová, L., SAL, 2008)
- Čítacie testy (Matějček, G skúška) Zkouška čtení (Matějček Z.; Psychodiagnostika, 1992)
- Vyšetrenie matematických schopností (Novák J.; Psychodiagnostika, 1998)
- Zajakavosť, integratívny prístup, diagnostika (Lechta.V a kol.; Liečreh Gúth, 2005 )
- Orientačný test dynamickej praxie (Mika J.; 1982)
- Test kognitívnych operácii - TEKÓ
- Token test
- NEPS – Mikulajová M.; Vývinová dysfázia, 1993
- Diagnostika a terapia podľa Laheyovej modelu rečového vývinu
- Deficity čiastkových funkcií, diagnostika (Sindelar B.; Psychodiagnostika, 1998)
- Deficity čiastkových funkcií. (Sindelarová,B.: Psychodiagnostika, 2008)
- Test okamžitej akustickej verbálnej pamäti (Mottier)
- Test laterality (Matějček- Žlab)
- Test obkresľovania (Matějček – Strnadová)
- Obrázková slovníková skúška (Kondáš)
- Test vývinu zrakového vnímania (Frostigová)
- Iné

2. krok: Stanovenie cieľov stimulácie podľa výsledkov diagnostiky.

3. krok: Odporúčaný obsah stimulácie reči a jazykových schopností podľa jednotlivých rovin, gramotnosti a iných schopností.

Ciele stimulácie	Obsah stimulácie
<b>Oblasť rozvoja pragmatiky</b>	
Rovíjať komunikačnú kompetenciu ako dorozumievací prostriedok Rozvíjať schopnosti adekvátne používať rečové a jazykové prostriedky vzhľadom na komunikačného partnera, situáciu a cieľ komunikácie U detí a žiakov s ťažkým a viacnásobným postihnutím dosiahnuť schopnosť dorozumieť sa pomocou posunkového jazyka alebo niektorej formy alternatívnej a augmentatívnej komunikácie (AAK).	Použitie jazyka v komunikačných situáciách: modelové hry, kladenie otázok, vykonávanie inštrukcií, komentovanie činností a pod.  Vytváranie komunikačného aparátu, osvojovanie si takých foriem komunikácie, ktoré je žiak schopný zvládnuť a používať (grafické systémy, kombinované systémy, posunkový jazyk, gestá, prstová abeceda, použitie elektronických pomôcok a pod. Tréning komunikačných partnerov.
<b>Oblasť rozvoja foneticko - fonologickej roviny</b>	

<p>Rozvíjať fonematické uvedomovanie, schopnosť diferencovať dištingtívne znaky jazyka podľa individuálnych schopností dieťaťa.</p> <p>Rozvíjať artikulačnú obratnosť a výslovnosť, správne dýchanie.</p>	<p>Tréning fonologického uvedomovania podľa El'konina (SAS), nácvik fonematickej diferenciácie, nácvik artikulácie. Dychový tréning Hlasové cvičenia. Myofunkčná terapia. Orofaciálna stimulácia. Fonograforytmika.</p>
<b>Oblasť rozvoja lexikálno - sémantickej roviny</b>	
<p>Rozvíjať slovnú zásobu. Budovať štruktúrovaný systém klasifikácie pojmov v pamäti, rozvíjať schopnosť hľadať významovú podobnosť slov a kategorizovať ich. Rozvíjať schopnosť používať ustálené slovné spojenia- frázy.</p>	<p>Rozvíjanie slovnej zásoby, kategorizácia pojmov, oprava viet, dokončovanie viet, tvorba slovníkov náročných pojmov v jednotlivých predmetoch, kľúčové slová, sémantické mapy, a pod. Tvorba (rečových) denníkov.</p>
<b>Oblasť rozvoja gramatiky (morfológie a syntaxe)</b>	
<p>Stimulovať porozumenie reči. Volíť si formy potrebné pre konkrétne dieťa. Rozvíjať jazykový cit, syntaktické a morfológické pravidlá. Aplikovať ich do hovorenej i písanej podoby.</p>	<p>Určovanie rodov podstatných mien, nácvik flexie podľa trendu vývinu reči, predložkových väzieb a analógie, maľované čítanie, tvorba viet, opakovanie viet, odvodzovanie slov, tvorba viet a súvetí, rozvoj porozumenia reči</p>
<b>Oblasť rozvoja naratív (rozprávačských schopností)</b>	
<p>Rozvíjať schopnosti rozumieť reči a podporovať schopnosť reprodukovať udalosť, príbeh alebo prečítaný text štruktúrovane, kohézne, zmysluplne a plynule</p>	<p>Rozvíjanie rozprávačských schopností podľa osnovy (obrázkovej, otázok), spontánne rozprávanie príbehu alebo udalosti, reprodukovanie prečítaného textu</p>
<b>Oblasť rozvoja gramotnosti</b>	

<p><b>Čítanie</b>          Fixovať grafémy, slabiky a slová, pravopis.          Osvojiť si techniku čítania a čítať s porozumením obsahu prečítaného textu pomocou stratégie práce s textom.</p> <p><b>Písanie a pravopis</b>          Naučiť žiakov stratégie osvojovania si pravopisných pravidiel, aplikovať ich v písaní, pracovať s pravidlami slovenského pravopisu primerane vývinovej úrovni.</p> <p><b>Rozvíjať</b> integráciu hovorenej a písanej reči.</p>	<p>Rozvíjanie gramotnosti          Čítanie - technika čítania i porozumenie prečítaného podľa osnovy          Prepojenie čítania a písania          Osvojovanie si stratégií učenia          Interpretovanie obsahu textu, kladenie otázok, vytváranie kauzálnych spojení, doplňovanie textu a pod.          Písanie - písanie i ortografia, súvislý písomný prejav</p>
<p><b>Matematické schopnosti</b>          Rozvíjať predčíselné predstavy          Rozvíjať číselné predstavy          Rozpoznať súvislosti.          Rozvíjať matematické schopnosti</p>	<p>Zoskupovanie pod hlavné pojmy.          Vytváranie analógií.          Rozpoznanie použitého pravidla. Použitie pravidla.          Vytvorenie stálosti množstva.          Budovanie matematických predstáv.          Budovanie okruhu číselných a matematických pojmov (viac, menej, rovnako....), vzťahov medzi nimi.          Chápanie matematických operácií.          Riešenie slovných úloh.          Geometria          Jednotky .          Algoritmy</p>
<p><b>Oblasť rozvoja funkčnej komunikácie</b></p>	
<p>Osvojovať si komunikačné stratégie          Rozvíjať konverzačné schopnosti</p>	<p>Komunikačné stratégie zamerané na dieťa, stratégie ľahšieho porozumenia, výmen, nových pojmov, rečového vzoru a stratégia konverzácie          Rozvíjanie konverzačných schopností</p>
<p><b>Oblasť rozvíjania iných schopností</b></p>	

Rozvíjať taktilné a kinestetické vnímanie	Rozvíjanie vnímania, poznávania, diferenciačných schopností
Rozvíjať sluchovú a zrakovú gnóziu (vnímanie, diferenciacia, pamäť).	Rozvíjanie pamäti (akusticko-verbálna a zraková, pracovná pamäť)
Rozvíjať priestorovú orientáciu (orientácia v makropriestore, orientácia v mikropriestore) a orientáciu v čase	Poznávacie procesy (zachovanie, priradovanie, zoradovanie, triedenie - kategorizácia)
Rozvíjať motorické schopnosti	Rozvíjanie priestorovej a časovej orientácie. Nácvik pravo-ľavej orientácie (telesná schéma, rovinná a časová orientácia), Serialita (nácvik sekvencií, postupnosti) Intermodalita (audiovizuálny vzťah)
	Rozvíjanie oromotoriky, vizuomotoriky, jemnej a hrubej motoriky, grafomotoriky, fonograforytmiky.

## Proces

Logopéd na začiatku školského roku na základe výsledkov logopedickej diagnostiky, prípadne rediagnostiky a zvolených logopedických terapeutických metód a postupov vypracuje **individuálny plán** (postup) **logopedickej terapie** pre každé dieťa na určité obdobie (odporúča sa najviac na jeden školský rok). Časovo-tematické plány nie sú potrebné a ich dodržiavanie by bolo nereálne. Individuálny plán logopedickej terapie je vlastne postup vedúci k splneniu cieľov terapie v jednotlivých oblastiach uvedených v časti Obsah ILI – primerane komunikačným, vývinovým a kognitívnym schopnostiam žiaka.

Predmet ILI môže vyučovať len logopéd, t.j. absolvent vysokoškolského štúdia so záverečnou skúškou z logopédie v súlade s platnými príslušnými všeobecne záväznými právnymi predpismi.

**Vyučovacia hodina ILI je delená.** Logopéd pracuje so žiakmi individuálne. S ostatnými žiakmi triedy v tom čase pracuje iný pedagóg podľa pokynov logopéda. V niektorých činnostiach vo vyšších ročníkoch odporúčame rozdeliť triedu na malé skupinky, maximálne 4 žiakov (napr. pri práci s textom, pri stratégiách učenia, stratégiách konverzácie a pod.)

V škole, v ktorej sú v školskej integrácii vzdelávaní najmenej 12 žiaci s NKS a s VPU, sa odporúča zamestnať najmenej jedného školského logopéda.

**Frekvencia cvičení** so žiakmi vyplýva z učebného plánu a rozvrhu hodín. V prípade ťažkého stupňa NKS je možné vykonávať logopedickú terapiu aj častejšie ako stanovuje učebný plán. Potom je určenie frekvencie cvičení v kompetencii riaditeľa školy.

**Dĺžka logopedických cvičení** je závislá od veku a schopností dieťaťa, logopedickej diagnózy a prípadne iných špecifik dominantného alebo iného postihnutia, či narušenia žiaka.

## Formy spolupráce pri logopedickej intervencii

Logopéd úzko spolupracuje s rodičmi dieťaťa a s ostatnými pedagógmi. Logopéd metodicky usmerňuje rodičov a kolegov – pedagógov v oblasti prístupu ku komunikácii s dieťaťom a pri vykonávaní logopedických cvičení podľa inštrukcií. Je veľmi dôležité zaangažovať do spolupráce rodičov žiaka, tak aby sa podieľali na všetkých krokoch v rámci intervencie a niesli spoluzodpovednosť za výsledky spoločného snaženia.

Logopéd pri logopedickej intervencii využíva podľa potreby rôzne pomôcky, obrázky a hračky, štandardizované i vlastné testy a pracuje s odbornou literatúrou.

Je potrebné v škole zabezpečiť pre prácu logopéda priestrané, svetlé a nerušené miestnosti s umývadlom.

**Dokumentácia žiaka** obsahuje podľa druhu školského zariadenia nasledovné dokumenty:

- Návrh na prijatie žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami do špeciálnej školy, do materskej školy, do základnej školy a do strednej školy z roku 2008 (ŠEVT 49 282 0)
- Osobný list klienta zariadenia špeciálnopedagogického poradenstva (ŠEVT 57 009 0) (Centrum špeciálnopedagogického poradenstva).
- Katalógový list klienta (Centrum špeciálnopedagogického poradenstva).
- Správa z logopedickej diagnostiky
- Individuálny plán terapie (Musí mať každé dieťa. Jedná sa o plán v zmysle postupu terapie a priorit, nie časové vymedzenie jednotlivých častí. Individuálny plán je interným dokumentom školy).
- Záznamy z logopedickej terapie (Musí mať každé dieťa a sú interným dokumentom školy).

Na dokumentáciu žiaka sa vzťahuje zákon č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov.

## Odporúčaná literatúra pre diagnostiku a terapiu narušenej komunikačnej schopnosti (vrátane špecifických vývinových porúch učenia)

1. ANTONIČOVÁ, V.: *Rapoceme spolu. Pracovné listy na fixáciu a automatizáciu hlásky R*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2004. ISBN 80-85756-83-8
2. BATIKOVÁ, S.: *Makovička 1. a 2. diel*. Bratislava: PROXIMA PRESS, 2002
3. BEDNÁŘOVÁ J.: *Zrakové vnímání (Optická diferenciacie II)*. Praha: Dys–Centrum 2005
4. CARAVOLAS, M. – MIKULAJOVÁ, M. – VENCELOVÁ, L.: *Súbor testov na hodnotenie pravopisných schopností pre školskú a klinickú prax*. Bratislava: Slovenská asociácia logopédov, 2008. 98 s. ISBN 978-80-89113-61-3.
5. DELL, C.W.: *Koktavost u dětí školního věku*, Brno, Patdo 2004
6. FRASER, M.: *Svépomocný program při koktavosti*. Praha: Portál, 2000
7. FROSTIGOVÁ.: *Program vývinu zrakového vnímania*, 2001
8. HLINKOVÁ, V. PRAVNÁNSKÁ, P.: *Kolotoč*. Bratislava: PROXIMA PRESS, 2002
9. HLINKOVÁ, V., KOČANOVÁ, E.: *Pramienok*. Bratislava: PROXIMA PRESS, 2005
10. HORŇÁKOVÁ, K., KAPALKOVÁ, S., MIKULAJOVÁ, M.: *Kniha o detskej reči*. Bratislava: Slniečko, 2005 ISBN 80-969074-3-3
11. JURANOVÁ, M., VILINOVIČOVÁ: *Logopédia pre sluchovo postihnutých + PL.*; MŠ SR, 2007
12. KEREKRÉTIÓVÁ, Z. a kol.: *Základy logopédie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. ISBN 978-80-223-2574-5
13. KIRBYOVÁ, A.: *Nešikovné děti*. Praha: Portál, 2000



14. KITTEL, A. *Myofunkční terapie*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-619-6
15. Kolektív autorov: *Vzdelávanie detí s poruchami učenia a pozornosti*. Editorky: Labudová, Štiňová. Bratislava: RAABE, 2008
16. LECHTA, V. a kol.: *Diagnostika narušenej komunikačnej schopnosti*. Martin: Osveta, 1995. ISBN 80 88824-18-4
17. LECHTA, V. a kol.: *Terapia narušenej komunikačnej schopnosti*. Martin: Osveta, 2002. ISBN 80 8063-092-5
18. LECHTA, V., MATUŠKA, O.: *Rozvíjanie reči mentálne retardovaných detí raného a predškolského veku*. Bratislava: Efeta, vydavateľstvo Invocentrum., 1995.
19. LECHTA, V.: *Symptomatické poruchy reči u detí*. Tretie doplnené vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského, 2000. ISBN 80-223-1395-5
20. LECHTA, V. a kol.: *Zajakavosť – integratívny prístup / Diagnostika* Bratislava: Liečreh Gúth 2005, ISBN 80-88932-17-3 10.
21. LINC V.: *Psaní jako hraní II.*, Praha: C fi BLUG. ISBN 80-85635-26-7
22. LIPNICKÁ, M.: *Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní*. Praha: Portál 2007. ISBN 978-80-7367-244-7
23. LOOSEOVÁ A.C., PIEKERTOVÁ N., DIENEROVÁ G.: *Grafomotorika. Pracovní listy pro děti předškolního věku*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-541-5
24. LYNCH, Ch., KIDD, J.: *Cvičení pro rozvoj řeči*. Praha: Portál, 2002
25. MACKOVÁ, Z.: *Hravé čítanie*. Bratislava: Vydavateľstvo GENEZIS, 1991. ISBN 80-85220-39-3
26. MATĚJČEK, Z.: *Dyslexie- specifické poruchy čtení*. Jinočany: vydavatelství H&H, 1995. ISBN 80-85787-27
27. MATĚJČEK, Z.: *Vývojové poruchy čtení*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1972. 238 s.
28. MATUŠKA, O., ANTUŠEKOVÁ, A.: *Rozvíjanie reči sluchovo postihnutých detí raného a predškolského veku*. SPN, Bratislava, 1992. ISBN 80-08-01202-1
29. MICHALOVÁ Z.: *Shody a rozdíly*. Havlíčkův Brod: Tobiáš 1998. ISBN 8085808-60-9
30. MICHALOVÁ Z.: *Pozornost (Cvičení na posilování koncentrace pozornosti)* Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2004. ISBN 80-7311-026-1
31. MICHALOVÁ Z.: *Rozvoj početních představ I., II., (pracovní sešit)* Havlíčkův Brod: Tobiáš 2001. ISBN 80-7311-003-2
32. MICHALOVÁ Z.: *Rozvoj početních představ III. (úvod do početních operací sčítání a odčítání)* Havlíčkův Brod: Tobiáš 2003. ISBN 80-7311-019-9
33. MICHALOVÁ, Z.: *Specifické poruchy učení na druhém stupni ZŠ a na školách středních*. Tobiáš, 2004. ISBN 80-7311-021-0
34. MIKULAJOVÁ, – RAFAJDUSOVÁ, I.: *Vývinová dysfázia. Špecificky narušený vývin reči*. Bratislava: vydali autori. 1993
35. MIKULAJOVÁ, M. - DUJČÍKOVÁ, O.: *Tréning fonematického uvedomovania podľa D. B. El'konina*. Bratislava: Dialóg, spol. s r.o. 2001. 83 s. ISBN 80-968502-1-0.
36. MIKULAJOVÁ, M.: *Možnosti ranej predikcie vývinových porúch písanej reči*. In: Československá psychologie, LII, 2008, s. 60-71.
37. MIKULAJOVÁ, M. - VÁRYOVÁ, B.: *Názov: Metódy hodnotenia vývinu čítania a písania. Skrining detí, ohrozených dyslexiou. Skúšky čítania. Dotazník na hodnotenie ranej gramotnosti pre učiteľov*. Bratislava, Slovenská asociácia logopédov, 2008, v tlači
38. MUNDEN, A., ARCELUS, J.: *Poruchy pozornosti a hyperaktivita*. Praha: Portál, 2002
39. PÍŠOVÁ, D. – ŠINSKÁ, M. – HOSPODÁROVÁ, D.: *Bodka, čiarka, palička, poslúchaj ma ručička*. Bratislava: PROXIMA PRESS, 1997, 2001. ISBN 80-85454-37-8

40. POKORNÁ,V.: *Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení*. Praha: Portál, 1998
41. POKORNÁ,V.: *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. Praha: Portál, 2001
42. POKORNÁ V.:*Rozvoj vnímání a poznávání 1,2* . Praha: Portál 2000
43. RAFAJDUSOVÁ,I.: *Kreslím kolo guľaté 1. a 2. diel.*, Bratislava: IKA, 2001
44. SINDELAROVÁ,B.: *Předcházíme poruchám učení*. Praha: Portál, 2000
45. SINDELAROVÁ,B.: *Deficity čiastkových funkcií*. Bratislava- Brno: Psychodiagnostika, 2008. T-254
46. SEČANSKÁ R.: *Vyslov, čítaj....* Bratislava: MEDIA TRADE, SPN, 2001. ISBN 80-08-02998-6
47. STANOVÁ,S., ŠNIRC,M.:*Cvičenia na rozvíjanie optickej diferenciácie*,Trnava 2001.
48. STÍSKALOVÁ, K. – MIHALÍKOVÁ, L. – KRAJČÍKOVÁ, V.: *Lackov zošit. Pracovný zošit zameraný na vyvodenie, fixáciu a automatizáciu hlásky L*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2004. ISBN 80-85756-82-X 18.
49. Strassmeier,W. : *260 cvičení pro děti raného věku* Praha: Portál, 1996 ISBN 80-85282-87-9
50. SULOVÁ a kol.: *Nauč má správně vyslovovat' (Hlásky c,s,z,dz, č,š,ž,dž)*. Martin: Osveta, 1991
51. SVOBODA P.: *Cvičení pro rozvoj čtení* Praha:Portál 2008. ISBN 978-80-7367-396-3
52. SVOBODA P.: *Zábavná cvičení pro rozvoj čtení* Praha : Portál 2004. ISBN 80-7178-956-9
53. ŠKODOVÁ,E. – JEDLIČKA,I. a kol.: *Klinická logopedie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-546-6
54. TYMICHOVÁ H.: *Nauč mě číst a psát*. Praha: SPN,1985
55. VARGOVÁ,T.: *Jak se hrášek učil* (Pracovní list pro nácvik orientace) Olomouc: Rubico. ISBN 80-7346-000-9
56. WEAVER,M.: *300 her a cvičení pro úspěšný vstup do školy*. Praha: Portál, 2001
57. ZÁPOTOČNÁ,O. – KOŽÍKOVÁ, Š.: *Rébusová čítanka: Prpgram rozvíjania fonologických schopností*. Bratislava: Kabinet výskumu sociálnej a biologickej komunikácie, SAV, 1994. ISBN 80-900981-4-2
58. ZELINKOVÁ, O.: *Poruchy učení*. Praha:Portál, 2003. ISBN 80-7178-800-7
59. ZELINKOVÁ O.: *Cizí jazyky a specifické poruchy učení*, Havlíčkův Brod:Tobiáš 2006. ISBN 80-7311-02209
60. ZELINKOVÁ,O., REZKOVÁ,V.: *Koncentrace pozornosti /Soubor cvičení pro děti.*, Praha
61. ZELINKOVÁ,O.:*Cvičenia pre dyslektikov I*,Bratislava: Mayet 2002. ISBN 80-89094-00-7
62. ZELINKOVÁ O.:*Cvičenia pre dyslektikov II*. Bratislava:Mayet 2002. ISBN 80-89094-01-5
63. ZELINKOVÁ O.:*Cvičenia pre dyslektikov III*. Bratislava:Mayet 2002. ISBN 80-89094-02-3
64. ZELINKOVÁ O.:*Cvičenia pre dyslektikov IV*, Bratislava:Mayet 2002. ISBN 80-89094-03-1
65. ZELINKOVÁ O.:*Cvičenia pre dyslektikov V*. Bratislava:Mayet 2002. ISBN 80-89094-04-X
66. EFETA – odborný časopis pre komplexnú rehabilitáciu ľudí s postihnutím
67. LOGOPAEDICA – zborník Slovenskej asociácie logopédov
68. Detská literatúra

## **Odporúčané logopedické a didaktické pomôcky**

### **Logopedické pomôcky**

Hracie stolíky OPTIMA

Logopedické inštrumentálne kufríky

Logopedické sondy

Indikátory správnej výslovnosti hlások

Svetelné bzučiaky

Echowolkmeny

Rečové vibrátory

Vysielačky

Čitateľské tabuľky

Didaktické logo-pomôcky WESCO( skladačky, dominá puzzle, pexesá na PL orientáciu, koncentráciu pozornosti, pamäťového a zrakového vnímania, karty na rozvíjanie jazykových schopností, serialita, protiklady, predložky, slovesá, príčina – následnosť, geometrické tvary, bludiská, obrázkové dominá...)

Kobercové písmenká

Písmenkové bludiská

Rozvíjanie motoriky- motanice, navliekanie šnúrok, guľôčkové labyrinty

Nácvik fúkania – balóny, vrtuľky

Jazyk a reč – obrázkový a metodický materiál na podporu správneho a prirodzeného vývinu reči

### **CD**

Odvážny Viliam

Naslouchej a hrej si

Než začne matematika

Detský kútik 1 – 5

Maľovanie pre deti

FONO – program

SPV 2

Boardmaker